Palangoje atidengtas Holokausto aukų atminimo memorialas „Tylaus šauksmo erdvė“

Nuotraukos Aldo KAZLAUSKO

Šių metų spalio 16 d. pietinėje Palangos miesto dalyje, miškelyje už Birutės parko, atidengtas Holokausto aukoms skirtas memorialas „Tylaus šauksmo erdvė“. Juo įamžintas 1941 m. birželio 27 d. šioje vietovėje nužudytų 111 žmonių – 106 žydų ir 5 lietuvių – atminimas.

Renginio dalyvių eisena į Palangos žydų žudynių ir memorialo „Tylaus šaukso erdvė“ vietą

Nutraukti gyvenimai

Memorialą atidengė Palangos miesto meras Šarūnas Vaitkus, Izraelio ambasadorė Lietuvoje Shelly Hugler Livne, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky ir Palangos žydų bendruomenės pirmininkas Vilius Gutmanas. Renginyje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo narys Emanuelis Zingeris, Vokietijos garbės konsulas Klaipėdoje Arūnas Baublys, Kauno, Klaipėdos ir kau kurių kitų Lietuvos miestų žydų bendruomenių

Memorialo „Tylaus šauksmo erdvė“ atidengimo renginio akimirka

Iš kairės: kalba memorialo „Tylaus šaukso erdvė“ autorius, Palangos žydų bendruomenės pirmininkas Vilius Robertas Gutmanas ir Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky

Iš kairės: kalba Izraelio ambasadorė Lietuvoje Shelly Hugler Livne ir į memorialo atidengimo iškilmes kartu su žmona iš Izraelio atvykęs memorialo autoriaus V. R. Gutmano giminaitis Baruch Guttman, kurio seneliai žuvo Palangoje

pirmininkai, nariai, Palangos žydų bendruomenės nariai, Palangos miesto savivaldybės tarybos nariai ir administracijos atstovai bei kiti palangiškiai.

Palangos miesto meras Šarūnas Vaitkus pasakė, kad atidengtas memorialas primins apie nekaltai pralietą kraują, nutrauktus gyvenimus ir Palangos žydų bendruomenę, kurios didelė dalis buvo sunaikinta per Holokaustą, ir pažymėjo, kad už kiekvieno iškalto vardo slypi žmogaus gyvenimas, šeima, svajonės ir istorija. To, kas įvyko, negalime pakeisti, tačiau, kad ši tragedija nepasikartotų ir nebūtų pamiršta, mes galime ir privalome išsaugoti atminimą apie tai. „Tikiu, kad kiekvienas, atėjęs į šią vietą, pajus jos tylą, susimąstys ir išsineš suvokimą, kokia brangi yra kiekviena žmogaus gyvybė“, pasakė jis.

Izraelio ambasadorė Lietuvoje Shelly Hugler Livne kalbėdama pabrėžė, jog šis memorialas yra ne tik pagarba Holokausto aukoms, bet ir svarbus priminimas apie žydų bendruomenės svarbią vietą Lietuvos istorijoje. „Išsaugodami istorinę atmintį mes pripažįstame praeities tragedijas ir prisiimame atsakomybę už ateitį. Antisemitizmas ir neapykanta vis dar egzistuoja įvairiomis formomis, todėl turime juos atpažinti, jiems priešintis ir neleisti, kad diskriminacija virstų smurtu. Tegul ši memorialinė erdvė būna gyvas atminties, žmogiškumo ir mūsų bendros atsakomybės kurti ateitį be neapykantos simbolis“, – sakė ambasadorė.

Renginiui rimties ir iškilmingumo suteikė Palangos kamerinio choro (vadovas – Edmundas Jucevičius) atliekamos lietuvių liaudies dainų išdailos ir sakralinės muzikos motyvai. Skambėjo maldos hebrajų ir lietuvių kalbomis, Holokausto aukų atminimas pagerbtas tylos minute bei atminimo žvake ir akmenukais, padėtais prie memorialo.

Memorialo simbolika

Meninės kompozicijos „Tylaus šauksmo erdvė“ autorius yra Palangos žydų

(Nukelta į 32 p.)

Nuotraukose: memorialas „Tylaus šauksmo erdvė“, jo atidengimo iškilmėse kalba Palangos meras Šarūnas Vaitkus ir memorialo atidengimo akimirkos bei informacinė rodyklė, rodanti kelią į memorialą

bendruomenės pirmininkas Vilius Robertas Gutmanas. Jis siekė sukurti ir sukūrė ne tradicinį paminklą, o vietą, kuri pati pasakotų apie Holokausto tragediją, nutrauktus gyvenimus ir sunaikintą Palangos žydų bendruomenę. Kiekvienas memorialo elementas turi savo prasmę.

Atminimo ženklą sudaro keturi skirtingo aukščio, dydžio ir formos stulpai. Jie simbolizuoja senolį, moterį, vyrą ir vaiką – šeimą. Skirtingos stulpų formos pabrėžia, kad kiekviena auka buvo atskiras žmogus, turėjęs savo gyvenimą, istoriją ir artimuosius, o ne tik skaičius bendrame žuvusiųjų sąraše. Nors šeimos per Holokaustą buvo išdraskytos, memoriale jos simboliškai vėl sujungiamos.

Šiam kūriniui pasirinktas korteno plienas, kurio paviršiuje susidarančios rūdys simbolizuoja praėjusį laiką ir kraują, kurio neįmanoma nuplauti. Iš pirmo žvilgsnio tvirtas, beveik amžinas metalas primena, kad net tai, kas atrodo nepajudinama, gali būti palaužta.

Stulpai sąmoningai „sulaužyti“, o juose esantys plyšiai nėra vien dekoratyvinės detalės. Jie simbolizuoja žmonėms padarytas žaizdas ir tragediją, padalijusią gyvenimą į laiką iki žudynių ir po jų. Šių plyšių neįmanoma užtaisyti, kaip neįmanoma panaikinti to, kas įvyko.

Ant moterį simbolizuojančio stulpo, virš plyšio, įrėžta Dovydo žvaigždė. Pasak V. R. Gutmano, ji pasirinkta neatsitiktinai – pagal judaizmo tradiciją žydiška kilmė perduodama per motiną. Nors stulpas suskaldytas, žvaigždė yra nepažeista. Tai simbo-

Memorialo „Tylaus šauksmo erdvė“ fragmentai

lizuoja, kad galima sunaikinti žmogaus kūną ir jo namus, tačiau neįmanoma ištrinti jo tapatybės.

Memoriale iškalti visų šioje vietoje 111 nužudytųjų vardai ir pavardės. Užrašai sudaro galimybę Holokausto aukas prisiminti ne tik kaip istorinį žuvusiųjų skaičių, bet ir kaip konkrečius žmones, kurių gyvenimai buvo žiauriai nutraukti.

Memorialo pavadinimas „Tylaus šauksmo erdvė“ atspindi pagrindinę jo idėją. Šauksmas čia slypi varduose, plieno plyšiuose ir pačioje vietoje, kurioje palangiškiai buvo nužudyti. Tačiau aplinkui tvyro miško tyla. Pasak memorialo autoriaus, tai yra erdvė, į kurią atėjęs žmogus gali perskaityti aukų vardus, pavardes, pabūti ir galbūt padėti akmenėlį prie stulpo. Taip užsimezga tylus pokalbis su tais, kurių nebėra. Memorialas tampa atminties vieta per kiekvieną čia apsilankantį žmogų.

Palangos žydų istorija

Palangos žydų bendruomenės istorija siekia kelis šimtmečius. Žydai aktyviai dalyvavo miesto ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime, vertėsi prekyba ir amatais, prisidėjo prie kurorto verslų plėtros. XX a. pirmojoje pusėje jie buvo svarbi Palangos bendruomenės dalis.

1941 m. birželio mėnesį Palangą užėmus nacistinės Vokietijos kariuomenei, miesto žydų bendruomenė buvo pradėta persekioti. Birželio 26 d. žydus suėmė ir uždarė į miesto centre buvusias sinagogas (į vieną – moteris, vaikusi ir pagyvenusiuosius, į kitą – vyrus ir jaunuolius). Kitą dieną vyrai ir jaunuoliai – 106 žydai ir 5 lietuviai – buvo nužudyti miške už Birutės parko. Tai buvo tragiška Holokausto istorijos Palangoje diena – naikinti pradėta šimtmečius gyvavusi žydų bendruomenė.

Kviečia prisiminti

Memorialo „Tylaus šauksmo erdvė“ autorius – Palangos žydų bendruomenės pirmininkas Vilius Gutmanas. Memorialo įrengimą inicijavo Palangos žydų bendruomenė, o projektą finansavo ir įgyvendino Palangos miesto savivaldybė.

Palangos žydų bendruomenės informacija